

FILOCALIA

SAU

CULEGERE DIN SCRIERILE SFINȚILOR PĂRINȚI
CARE ARATĂ CUM SE POATE OMUL CURĂȚI,
LUMINA ȘI DESĂVÎRȘI

Volumul VIII

CALIST ȘI IGNATIE XANTHOPOL,
CALIST PATRIARHUL, CALIST ANGELICUDE,
CALIST CATAFYGIOTUL ȘI ALȚII,
PRECUM ȘI UN STUDIU AL TRADUCĂTORULUI
DESPRE ISTORIA ISIHASMULUI ÎN ORTODOXIA ROMÂNĂ,
CU CÎTEVA TEXTE FILOCALICE ALE UNOR CĂLUGĂRI
ROMÂNI

TRADUCERE DIN GRECEȘTE, INTRODUCERI ȘI NOTE

de

Pr. Prof. Dr. DUMITRU STĂNILOAE

Membru al Academiei Române

HUMANITAS

BUCUREȘTI

Cuprins

CALIST ȘI IGNATIE XANTHOPOL

<i>Introducere</i>	7
<i>Metoda sau Cele 100 de capete</i>	17

CALIST PATRIARHUL

<i>Capete despre rugăciune</i>	199
<i>Capete care au lipsit</i>	204

CALIST ANGELICUDE

<i>Viața și scrierile lui Calist Angelicude</i>	325
<i>Meșteșugul liniștirii</i>	328
<i>Despre rugăciune și luare-aminte</i>	337

CALIST CATAFYGIOTUL

<i>Introducere</i>	343
<i>Despre unirea dumnezeiască și viața contemplativă</i>	347

SFÎNTUL SIMEON NOUL TEOLOG

<i>Metoda sfintei rugăciuni și atenții</i>	457
--	-----

TEOFAN

<i>Din Viața Cuviosului Părintelui nostru Maxim Cavsocalivoitul</i>	471
---	-----

NICODIM AGHIORITUL

<i>Din Viața Sfântului Grigorie al Salonicului</i>	477
--	-----

DIN ISTORIA ISIHASMULUI ÎN ORTODOXIA ROMÂNĂ

DUMITRU STĂNILOAE	485
Isihastii sau sihaștrii și rugăciunea lui Iisus în tradiția ortodoxiei românești	485
Cuvînt înainte sau călăuză	513
Din sfaturile starețului Gheorghe de la Cernica	527
Tipicul sfintei rugăciuni cea cu mintea, precum de la părintele Iosif s-a primit	530
Rînduiala cea bună a vieții de sine	533
Alăută duhovnicească și trîmbiță cerească	540
Cuvinte adunate din sfintele scrieri	544

Redactori
RODICA PANDELE, S. SKULTÉTY

Tehnoredactor
DOINA ELENA PODARU

DTP
EMILIA IONAȘCU
DAN DULGHERU

Corector
GEORGETA-ANCA IONESCU

Apărut 2009
BUCUREȘTI-ROMÂNIA

22, 43). Preocuparea scrierii *Raiul* de a-i face pe cititori să câștige simplitatea și lipsa de chip a minții (ἀπειθεον; cap. 21) e proprie și *Celor 100 de capete* (cap. 70). De asemenea, în amândouă scrierile se folosește termenul de „har enipostatic” (Calist și Ignatie, cap. 70; patriarhul Calist, cap. 40).

Identitatea aceasta de termeni și de preocupări s-ar putea ilustra pe larg printr-o cercetare mai amănunțită a celor două scrieri. În ele se simte aceeași atmosferă de gândire și de stil.

În orice caz, în scrierea *Raiul* (80 sau 83 capete) avem o serioasă aprofundare teologică a temelor din *Cele 100 de capete*. Avem în ea stăruitoare analize ale stărilor trăite de contemplativ sau văzător (de ex., cap. 36). Dar avem în ea și interesante aprofundări hristologice și antropologice (de ex., cap. 38). Sînt descrise în cuvinte entuziaste stările iubirii de Dumnezeu și modul trecerii practice de la multele rațiuni ale naturii și Scripturii la Rațiunea tainică, personală, Cea Una și Supremă. Scrierea cuprinde o analiză admirabilă a simțirii înțeleghătoare și a stării produse de ea (cap. 41). Capitolul 43 ne dă o cuceritoare descriere a dragostei de Dumnezeu, care e sufletul rugăciunii neîncetate. În capitolele 47–48 avem interesante observații cu privire la deschiderea inimii și la unirea între minte și inimă. În capitolul 52 avem o remarcabilă argumentare filozofică a credinței ca experiență a lui Dumnezeu. Expresia „chip enipostatic” e o paralelă la „luminarea enipostatică” din *Cele 100 de capete* (cap. 60). Desigur, ea se află și la Sfîntul Grigorie Palama. Dar în cele două scrieri de față ea capătă o aplicare practică. Capitolul 57, despre cunoașterea lui Dumnezeu, despre toate virtuțile legate de ea, se resimte de influența Sfîntului Simeon Noul Teolog. Capitolele 65–73 cuprind frumoase reflecții despre minunea unirii lui Dumnezeu cu sufletul.

A celor dintre monahi Calist și Ignatie Xanthopol

**Metodă și regulă foarte amănunțită,
care are mărturiile sfinților și poate fi întrebuințată,
cu ajutorul lui Dumnezeu, de către cei ce-și aleg
să viețuiască în liniște și în singurătate sau despre
purtarea, petrecerea și viețuirea lor și despre toate
bunătățile ce le pricinuieste liniștirea
celor ce se străduiesc cu ea, cu dreaptă judecată**

1. *Cuvîntul de față se împarte în 100 de capete, iar introducerea e socotită ca primul capitol și se ocupă cu darul și harul mai presus de fire, sălășluit prin Duhul Sfînt în cei credincioși.*¹⁴

Ar fi trebuit ca noi, cei ce, potrivit cuvintelor dumnezeiești, sîntem învățați de Dumnezeu (1 Tes. 4, 9) și purtăm înscrisă în inimă, în chip negrăit, Legea cea Nouă (2 Cor. 3, 2–3), mai luminoasă ca un sfeșnic, și sîntem cîrmuiți de Duhul cel bun și atotdrept ca niște fii și moștenitori ai lui Dumnezeu, și împreună moștenitori cu Hristos (Rom. 8, 17) să viețuim asemenea îngerilor și să nu avem nevoie să fim învățați de cineva ca să cunoaștem pe Domnul. Dar depărtarea noastră de la bine și abaterea spre rău de la cea dintîi răsărire a răului și, împreună cu aceasta, pizma cumplitului Veliar și tirania lui neîmpăcată împotriva noastră au sădit în noi pornirea să ne depărtăm în chipul cel mai rău de poruncile mîntuitoare și îndumnezeitoare și să ne lăsăm

¹⁴ De fapt cap. 1 nu se ocupă cu harul. Dar toată secțiunea întîi (cap. 1–14) se ocupă cu harul și cu modul în care poate fi menținut. În manuscrisele Bibl. Acad. Rom. scrierea aceasta se numește *Meșteșug și îndreptar*.

duși spre prăpăstiile pierzătoare de suflet; iar ceea ce e și mai jalnic (este faptul că) ne-a stîrnit să cugetăm și să lucrăm chiar împotriva noastră. Drept urmare, potrivit cuvîntului dumnezeiesc, „nu este nimeni care înțelege, nu este nimeni care să caute pe Dumnezeu” (Ps. 13, 2). Căci, îndată ce ne-am abătut de la calea cea dreaptă, ne-am făcut netrebniți (Ps. 13, 3) și, de aceea, în întregime trupuri (Facere 6, 3). Iar lipsindu-ne de harul luminător și dumnezeiesc, avem nevoie să ne îndemnăm și să ne ajutăm unii pe alții spre cele bune.¹⁵

2. Cuvîntul de față s-a scris datorită întrebării unui frate oarecare, potrivit țintei urmărite de el, dar și pentru împlinirea unei porunci a Părinților.

Fiindcă în dorința ta de a cerceta după cuvîntul Domnului (Ioan 5, 39) dumnezeieștile și de viață dătătoare Scripturi și de a fi introdus în ele fără primejdie ai cerut adeseori și de la noi, nevrednicii, un cuvînt și o regulă scrisă pentru folosul tău și poate și al altora, cum zici, am judecat acum că trebuie să împlinim, cu ajutorul lui Dumnezeu, această dorință vrednică de laudă a ta, după ce, mai înainte, n-am voit să o facem. O împlinim acum, preaiubitul nostru fiu duhovnicesc, părăsind lenea care ne însoțește de dragul iubirii și al folosului tău, uimiți la culme de sîrguința ta pentru cele bune și de stăruitoarea ta osteneală. Dar înainte de acestea o facem temîndu-ne de pedeapsa cu care a amenințat Dumnezeu, în chip înfricoșător, pe cel ce a ascuns talantul (Matei 25, 25).

Pe lîngă cele spuse, o facem ca să împlinim porunca pe care ne-au lăsat-o Părinții și învățătorii noștri duhovnicești, încredințînd cele învățate de la ei altor bărbați iubitori de Dumnezeu. Deci Dumnezeu, Părintele iubirii și Dătătorul îmbelșugat al tuturor bunătăților, să ne dea nouă, celor zăbavnici și slabi la

¹⁵ Această întrajutorare spre cele bune nu stă în contradicție cu afirmația de mai înainte că toți ne-am făcut răi. Căci binele pe care îl săvîrșim prin această întrajutorare este mărginit. În afară de aceasta, omul, ajutînd pe altul, depășește în oarecare măsură neputința de a fi bun, pe care o trăiește cînd se închide în singurătatea sa.

glas, cuvînt potrivit întru deschiderea gurii noastre (Efes. 6, 19), El, care a insuflat adeseori și animalelor necuvîntătoare cuvînt (Num. 22, 28), spre folosul auzitorilor. Iar ție și tuturor celor ce vor citi acestea, potrivit spusei tale, să vă dea urechi să le auziți cu înțelepciune și pricepere și să viețuiți în chip drept, precum este plăcut Lui. „Căci fără de El nu putem face nimic” din cele folositoare și mîntuitoare, precum s-a scris (Ioan 15, 5); și „de nu va zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni ziditorii” (Ps. 126, 1). Despre acestea, atît.

3. Cunoașterea scopului premerge oricărui lucru. Iar scopul acestei lucrări este să arate care este temelia.

Dacă cunoașterea scopului premerge oricărui lucru, iar scopul nostru este să spunem cele ce ajută la creșterea duhovnicească, iar al tău să viețuiești cu adevărat potrivit celor spuse, trebuie ca, înainte de orice, să cercetăm spre ce plinătate a gîndirii celei după Hristos privind, să punem apoi un început folositor ca temelie, ca apoi, cu timpul, împărtășindu-ne de ajutorul cel de sus cu îmbelșugare, să tindem și spre un acoperiș potrivit zidirii clădite de Duhul.

4. Începutul oricărei lucrări după Dumnezeu este să viețuim potrivit cu poruncile Mîntuitorului. Iar sfîrșitul ei este să ne întoarcem la harul desăvîrșit al Preasfîntului și de viață începătorului Duh, dat nouă prin dumnezeiescul botez.

Deci începutul oricărei lucrări după Dumnezeu este, pe scurt, să ne grăbim în tot chipul, cu toată puterea să viețuim după legea tuturor poruncilor îndumnezeitoare ale Mîntuitorului. Iar sfîrșitul este să ne întoarcem, prin păzirea lor, la zestrea dată nouă de sus și de la început din sfințita cristelniță, adică la desăvîrșita alcătuire și naștere duhovnicească a noastră din nou, prin har; sau, dacă îți place să numești acest dar astfel, la lepădarea vechiului Adam cu faptele și poftele lui și la îmbrăcarea Celui nou și duhovnicesc (Col. 3, 9–10), care este Domnul Iisus

Hristos.¹⁶ Căci zice dumnezeiescul Pavel: „Copiii mei, pe care iarăși vă nasc în dureri, pînă cînd va lua Hristos chip în voi” (Gal. 4, 19); și: „Cîți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați îmbrăcat” (Gal. 3, 27).

5. Ce este harul și cum îl putem dobîndi. Și care sînt cele ce-l tulbură și care cele ce-l curățesc.

Dar ce este harul și cum îl putem dobîndi, și care sînt cele ce-l tulbură și care cele ce-l curățesc îți va arăta cel ce a strălucit cu sufletul și cu limba mai mult decît tot aurul. El zice: „Ce înseamnă: răsfrîngînd ca o oglindă slava Domnului, ne prefacem în același chip (2 Cor. 3, 18)? Aceasta se arăta mai limpede cînd lucrau darurile minunilor. Dar nici acum nu-i e greu celui ce are ochi credincioși să vadă aceasta. Căci, îndată ce ne botezăm, sufletul se face mai luminos ca soarele, curățit fiind prin Duhul. Și nu numai că privim spre slava lui Dumnezeu, ci și primim o strălucire de la ea. Căci precum argintul aflat sub razele soarelui trimite și el raze nu numai din firea sa, ci și din

¹⁶ „Reîntoarcerea” la starea noastră dinainte de păcat nu e totuși o întoarcere la o stare fixă; numai cu condiția aceasta se poate accepta ceea ce spune A.M. Ammann, că nu există o creștere obiectivă, teologică a harului (*op. cit.*, p. 25). Starea aceea este totuși starea omului nou, care e tocmai prin aceasta o stare vie, dinamică. E starea în care e întipărit Hristos, starea în care omul a luat chipul lui Hristos, și de aceea este starea lui Hristos ca om nou, care-l reface pe om în chipul lui adevărat. Dar Hristos, care s-a întipărit în cel botezat, se desfășoară în el ducîndu-l spre măsura plinătății Lui, la „măsura bărbatului desăvîrșit”. Deci, pe de o parte, harul botezului, ca sălășluire a lui Hristos, nu-l duce pe om dincolo de Hristos, și în sensul acesta nu-l trece la alt har, dar, pe de altă parte, există o creștere a omului în Hristos, dînd putința lui Hristos să se actualizeze tot mai mult în el. Și fără îndoială că această actualizare a harului în om nu are numai caracter subiectiv (Ammann, *op. cit.*), ci, în omul ce-și sporește deschiderea spre Hristos prin virtuți, harul se desfășoară în mod obiectiv, adică se comunică lăuntric tot mai mult, deși, pe de altă parte, este întreg în el ca realitate în mare parte virtuală pentru om de la botez. Avem aci aceeași situație ca în cazul revelației care nu mai trece dincolo de Hristos, dar din care Duhul Sfînt comunică continuu puteri și lumini noi, adică „conduce la tot adevărul”, însă numai din Hristos („din al Meu va lua”), și nu din afară de Hristos.

lumina soarelui, așa și sufletul curățit și ajuns mai strălucitor decît tot argintul primește o rază din slava Duhului, pe lîngă slava aflătoare în el; și anume, una așa cum se cuvine de la Domnul în Duhul” (2 Cor. 3, 18).¹⁷ Și după puțin: „Dacă voiești, îți voi arăta aceasta și mai limpede de la Apostoli. Gîndește-te la Pavel, ale cărui veșminte săvîrșeau minuni (Fapte 19, 12), la Petru, a cărui umbră avea atîta putere (Fapte 5, 15). Dacă aceștia n-ar fi purtat chipul Împăratului și dacă razele lor de lumină n-ar fi fost cu neputință de privit, veșmintele și umbrele lor n-ar fi lucrat minuni.¹⁸ Căci chiar și numai veșmintele Împăratului înfricoșează pe tîlhari.

Dar voiești să vezi slava aceasta strălucind și prin trup? Privind, se zice, la fața lui Ștefan, au văzut-o ca pe o față de înger (Fapte 6, 15). Dar aceasta nu era nimic pe lîngă slava ce strălucea înăuntru. Căci ceea ce Moise avea pe față (Ieșire 34, 30), aceea purtau aceștia în suflet. Ba chiar cu mult mai mult. Căci ce avea Moise era ceva simțit, pe cînd aceasta era ceva netrupesc. Și precum culorile luminoase ca focul fîșnind din trupurile strălucitoare spre cele apropiate transmit și acelora lumina lor, așa se întîmplă și cu cei credincioși. De aceea socotesc că cei ce pătimesc aceasta se desprind de pămînt și gîndesc la cele din ceruri. Căci e bine să suspinăm aici cu amar, ca nu cumva bucurîndu-ne de o atît de mare cinste să nu mai cunoaștem cele zise, pentru că am părăsit așa de repede acele lucruri și ne-am împătimit de cele ale simțurilor. Pentru că această slavă negrăită și înfricoșătoare rămîne în noi o zi sau două, apoi o stingem, aducînd

¹⁷ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omil. VII: la Epist. a 11-a către Corinteni*, în P.G. 61, 449. Fără îndoială că nu se poate separa între strălucirea sufletului curățit și cea care vine de la Duhul Sfînt, dacă numai stînd sub lumina Duhului sufletul devine și el strălucitor. Iar strălucirea ce-i vine sufletului de la Duhul, care-l face și pe el să strălucească, nu-i o grație creată, contrar cu ceea ce afirmă Ammann, că autorii scrierii „fac o deosebire între darul creat al grației și Dătătorul grației” (*op. cit.*, p. 23). Cum ar străluci creatul în chip dumnezeiesc, primind o lumină creată? Cum s-ar mai cunoaște această lumină ce i se comunică, ca una ce îi este proprie Domnului, Duhul? Cum ar mai oglindi sufletul în acest caz slava lui Hristos, care nu e creată?

¹⁸ Chipul lui Hristos nu era purtat de Apostoli și nu e purtat nici de cei ce se alipesc de El numai printr-o imitare de la distanță a Lui, ci prin prezența Lui lucrătoare în ei. E vădit că aceasta nu e o grație creată.

iarna lucrurilor vieții și împiedicînd razele ei prin desimea norilor.”¹⁹

Și iarăși zice în altă parte: „Trupurile celor ce au plăcut lui Dumnezeu se vor îmbrăca în atîta slavă, cîtă nu pot vedea ochii aceștia. Oarecare semne și urme neclare ale lor a binevoit Dumnezeu să dea în Vechiul și Noul Testament. Căci acolo fața lui Moise strălucea de atîta slavă, că nu putea fi privită de ochii israelitenilor (Ieșire 34, 30), iar în Noul Testament, fața lui Hristos strălucea cu mult mai mult decît aceea (Matei 17, 2).”

Ai auzit cuvintele Duhului? Ai înțeles puterea tainei? Ai cunoscut care sînt durerile nașterii desăvîrșite din sfințita cristelniță ce se săvîrșește în noi²⁰ și cît de mari sînt roadele și plînătatea și răsplătirea? Ai cunoscut cît de mult atîrnă și de noi să-l mărim și să-l micșorăm sau să-l facem arătat și să întunecăm acest har mai presus de fire, atîta cît ne este cu putință?²¹ Iar cele care-l întunecă sînt furtuna lucrurilor vieții și întunericul ce se naște din patimi care, năpustindu-se peste noi ca o iarnă sau ca un rîu vijelios și acoperind sufletul nostru, nu-l mai lasă nici să răsufle sau să caute spre binele cu adevărat existent și fericit pentru care a și fost făcut, ci-l întunecă și-l îneacă odată ce e luat întreg în stăpînire de frămîntarea chinuitoare a vîrtejului și a fumului plăcerilor. Iar de cele contrare acestora, adică de cele ce se nasc din poruncile îndumnezeitoare, au parte cei ce nu umblă după trup, ci după Duh. „Umblați, zice, în Duh și nu veți împlini poftele trupului” (Gal. 5, 16). Acestea sînt folositoare și mîntuitoare și conduc ca o scară spre vîrf și spre cea mai înaltă dintre trepte, adică spre iubire, care este Dumnezeu (1 Ioan 4, 8).

¹⁹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Către văduva tînăra*; P.G. 48, 603. E bine să pătimim aici cele aspre, ca nu cumva bucurîndu-ne de cele cerești să nu mai fim cu grijă și să cădem în cele pămîntești.

²⁰ Nașterea noastră din nou se săvîrșește în același timp înăuntrul nostru, căci noi nu sîntem omoriți în așa fel încît să nu se producă în același timp în noi și să nu simțim și noi durerile acestei nașteri ce se produce în noi. Căci moartea omului vechi și nașterea celui nou în noi se săvîrșește și prin participarea voinței noastre. De aceea la botez ni se cere și nouă să ne lepădăm de Satana și să ne împreunăăm cu Hristos.

²¹ Deci se poate vorbi și de o sporire a harului primit la botez prin eforturile noastre, contrar cu ceea ce spune Ammann (*op. cit.*, p. 25).

6. În Sfîntul botez primim harul dumnezeiesc în dar; dar, acoperindu-l pe acesta prin patimi, îl curățim iarăși prin împlinirea poruncilor.²²

Noi primim deci în sînul dumnezeiesc, adică în sfințita cristelniță, în dar harul dumnezeiesc, cu totul desăvîrșit. Dar dacă pe urmă, prin reaua întrebuițare a celor vremelnice și prin grija de lucrurile vieții, și prin ceața patimilor, îl acoperim pe acesta cum nu se cuvine, ne este cu putință prin pocăință și prin împlinirea poruncilor îndumnezeitoare să primim și să dobîndim iarăși această strălucire mai presus de fire și să vedem în chipul cel mai limpede arătarea ei. Desigur, arătarea ei se descoperă pe măsura osteneții fiecăruia în credință. Dar, înainte de toate, prin ajutorul și prin bunăvoința Domnului nostru Iisus Hristos. Căci, zice Sfîntul Marcu: „Hristos fiind Dumnezeu desăvîrșit a dăruit celor botezați harul desăvîrșit al Sfîntului Duh. Căci El nu primește adaos de la noi. Dar ni se descoperă nouă și ni se arată pe măsura lucrării poruncilor, și ne dăruiește adaos la credință, «pînă ce vom ajunge toți la unitatea credinței, la măsura vîrstei plinătății lui Hristos» (Efes. 4, 13). Deci orice i-am aduce, odată renăscuți în El, este de la El și din El, și era ascuns în El.”²³

²² Harul botezului nu se mai pierde, ci numai se acoperă. Odată intrat în relație cu Hristos, omul nu mai iese total din ea. Amintirea ei nu o mai poate șterge, oricît ar vrea. Se poate spune că urma lui Dumnezeu nu se mai șterge din el, cum de altfel nu se poate șterge nici urma oricărei alte persoane cu care am intrat o dată în relație. Aceasta arată caracterul personal atît al lui Dumnezeu, cît și al omului. Omul nu e numai o substanță chimică, care se poate transforma în întregime prin noi asimilări de materii, și nici Dumnezeu nu este o astfel de esență. Teologia catolică cunoaște numai persistența unui *character indelebilis* în cel ce a căzut după botez în păcate de moarte sau în cel apostaziat. Dar ce e această pecete, dacă nu e harul însuși sau dacă nu se află într-o legătură cu harul?

²³ Sf. Marcu Ascetul, *Despre botez*; P.G. 65, 1028C; *Filoc. rom.*, vol. I, 1999, p. 296; 2005, 273. Așa se împacă persistența aceluiași Hristos în noi și dinamica vieții creștine. Harul dat la botez e Hristos întreg. În acest sens nu se mai dă omului în cursul vieții un plus de har. Dar, întrucît Hristos își descoperă în om, prin Duhul Sfînt, tot mai mult lumina și puterea Lui, are loc în el o sporire sau o creștere a luminii și puterii lui Hristos și totodată și o creștere duhovnicească a omului. Adăugăm de la noi tot mai multă credință, dar nu un plus de har.

7. *Cel ce viețuiește după Dumnezeu trebuie să împlinească toate poruncile. Dar cea mai mare parte a lucrării sale trebuie să o închine celor dintâi și celor mai cuprinzătoare.*

Precum am spus, începutul și rădăcina a toată lucrarea aceasta este viețuirea potrivit cu poruncile mântuitoare; iar ținta și roada ei este reîntoarcerea la harul desăvârșit al Duhului, dăruit nouă prima dată prin botez. Acest har se află în noi — „căci lui Dumnezeu nu-i pare rău de darurile Sale” (Rom. 11, 29) —, însă harul acesta este înecat de patimi, dar se poate descoperi prin lucrarea poruncilor. De aceea se cuvine să ne silim în tot chipul să curățim și să facem cât mai vădită arătarea Duhului în noi, prin împlinirea, după putință, a tuturor acestor porunci. Căci „făclie picioarelor mele este Legea Ta și luminează cărărilor mele” — zice fericitul David către Dumnezeu (Ps. 118, 105) — și „porunca Domnului strălucită (este cea) care luminează ochii” (Ps. 18, 9) și „spre toate poruncile Tale m-am îndreptat” (Ps. 118, 128). Iar cel ce se odihnea pe piept (Sfântul Apostol Ioan) zice: „Cel ce păzește poruncile Lui rămîne întru El și El întru acela” (1 Ioan 3, 24) și „poruncile Lui nu sînt grele” (1 Ioan 5, 3). Mîntuitorul zice de asemenea: „Cel ce are poruncile Mele și le păzește pe ele, acela este cel ce Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine iubit va fi de Tatăl Meu, și Eu îl voi iubi pe el și Mă voi arăta lui” (Ioan 14, 21); și „De Mă iubește cineva pe Mine, va păzi cuvîntul Meu și Tatăl Meu îl va iubi pe el, și la el vom veni, și Ne vom face lăcaș la el” (Ioan 14, 23); și „Cel ce nu Mă iubește pe Mine cuvintele Mele nu le păzește” (Ioan 14, 24).

Dar, mai mult decît acestora, cea mai mare parte a lucrării sale trebuie să o închine poruncilor celor dintâi și mai cuprinzătoare, oarecum maicilor celorlalte. Căci numai așa vom merge fără greșală spre ținta ce ne stă înaintea, adică vom pune început bun și vom ajunge la sfîrșitul dorit sau la arătarea Duhului (1 Cor. 12, 7).²⁴

²⁴ Arătarea Duhului înseamnă transparența omului și arătarea Duhului prin fapte de putere, care covîrșesc răutatea și egoismul; e o transparență a bunătății launtrice, care se arată ca lumină prin fața și prin toată viețuirea omului.

8. *Începutul a toată lucrarea de Dumnezeu iubitoare este chemarea cu credință a numelui Domnului nostru Iisus Hristos, și împreună cu ea vin pacea și iubirea ce răsar din ea.*

Începutul a toată lucrarea de Dumnezeu iubitoare este chemarea cu credință a numelui mîntuitor al Domnului nostru Iisus Hristos. Căci El însuși a zis: „Fără de Mine nu puteți face nimic” (Ioan 15, 5).²⁵ Și împreună cu ea sînt pacea — căci se cuvine, zice, ca fiecare „să se roage fără mînie și fără gînduri” (1 Tim. 2, 8) — și iubirea, căci „Dumnezeu este iubire și cel ce rămîne în iubire în Dumnezeu rămîne și Dumnezeu în el” (1 Ioan 4, 16). Dar pacea și iubirea nu numai că fac rugăciunea bine primită, ci se și nasc și răsar din rugăciune ca niște raze gemene și cresc, și se desăvîrșesc din ea.²⁶

9. *Prin fiecare din acestea și prin toate trei împreună ni se dăruiește cu îmbelșugare plinătatea bunătăților.*

Prin acestea, mai bine zis prin fiecare din acestea și prin toate trei împreună, ni se dăruiește cu îmbelșugare și ne prisosește plinătatea bunătăților. De fapt noi nădăjduim că prin chemarea cu credință a numelui Domnului nostru Iisus Hristos vom primi cu siguranță mila și viața adevărată ascunse în El (Col. 3, 3). Căci numele Domnului Iisus Hristos strigat cu curăție înăuntrul inimii e ca un izvor dumnezeiesc nesecat, din care țîșnesc cu prisosință acele bunătăți.²⁷

²⁵ Aceasta înseamnă că prin chemarea numelui lui Iisus ni se împărtășește însăși puterea Lui. Căci prin chemarea numelui lui Iisus ne adresăm cu iubire Lui însuși, și El răspunde acestei iubiri.

²⁶ Chemarea deasă a numelui lui Iisus este începutul și izvorul tuturor virtuților. Dar cele dintâi dintre aceste virtuți sînt pacea și iubirea, desigur nu de la început într-un grad desăvârșit. Ele sînt nedespărțite și strîns împletite cu chemarea numelui lui Iisus, deci și cu puterea Lui. Căci chemarea acestui nume produce prin ea însăși pacea de orice griji, de orice frică, de orice mînie, o înfrînare de la acestea și o uitare de ele. Dar, în același timp, cine cheamă numele lui Iisus o face cu iubire și cu încredere față de El. Desigur, iubirea e și virtutea cea mai înaltă, la care se ajunge prin toate celelalte. Dar, dacă n-ar fi în toate, de la început, o oarecare iubire față de Hristos, nu s-ar putea ajunge la iubirea desăvîrșită față de El.

²⁷ Hristos nu se sălășluiește în inima noastră dacă nu I ne deschidem și noi în mod conștient și voit. Iar aceasta noi nu o putem face decît gîndindu-ne

Iar prin pacea care întrece toată mintea și nu are nici un hotar (Filip. 4, 7; Is. 9, 6) ne învrednicim de împăcarea cu Dumnezeu și întreolaltă. În sfârșit, prin iubire, a cărei slavă este neasemănată și care e sfârșitul și plinătatea Legii și a Prorocilor (Matei 22, 40) — căci însuși Dumnezeu se numește iubire (1 Ioan 4, 8) —, ne unim în întregime cu Dumnezeu, desființându-se păcatul din noi prin dreptatea lui Dumnezeu și prin însușirea de fii după har, lucrată în noi în chip minunat prin iubire. Căci „iubirea, zice, acoperă mulțime de păcate” (1 Petru 4, 8); și: „iubirea toate le acoperă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă; iubirea niciodată nu cade” (1 Cor. 13, 7, 8).

10. *Domnul nostru Iisus Hristos în vremea patimii mântuitoare a lăsat acestea ucenicilor Săi ca pe niște porunci testamentare și ca pe o moștenire dumnezeiască; la fel și după înviere.*

De aceea, însuși Preabunul și Preadulcele Domn al nostru Iisus Hristos a lăsat acestea, ca un Părinte adevărat și iubitor, tuturor celor ai Săi, ca pe niște porunci și mângâieri testamentare, ca pe niște cheazăii sprijinitoare, dulci și întăritoare²⁸ sau, mai bine zis, ca pe o moștenire de nerăpărit, dăruită de Dumnezeu, atât când a ajuns la patima Sa de bunăvoie pentru noi, cât și când s-a arătat Apostolilor după înviere; ba și când avea să se întoarcă la Tatăl Său prin fire și la al nostru prin har.

Aceasta a făcut-o spunând ucenicilor în preajma patimii Sale: „Tot ce veți cere în numele Meu, vă voi face” (Ioan 14, 13); și:

mereu la El și la tot ce înseamnă El pentru noi și pomenindu-L sau chemându-L pe nume. În sensul acesta însuși numele Lui chemat continuu e o deschidere continuă a inimii pentru Hristos, cu o tot mai mare afecțiune față de El și deci un mijloc de a-L avea sălășluit în noi, într-o lucrare tot mai simțită. Nu numele luat în sine cuprinde pe Hristos (poate în aceasta consta caracterul greșit al curentului „Imeaslavia” de la 1913, între călugării ruși din Athos), ci numele chemat cu credință, adică alipirea noastră de El însuși, prin pomenirea afectuoasă a Lui. Atunci se face o legătură între noi și El, ca de la persoană la persoană și deci o comunicare a puterii Lui către noi.

²⁸ Domnul, dându-ne îndemnul chemării Sale, ne-a asigurat prin aceasta pacea și iubirea. Dar ni le-a făgăduit acestea în plus atât ca porunci, cât și ca daruri întăritoare. Darul nu ne devine propriu dacă nu-l lucrăm.

„Amin, amin zic vouă, că toate câte le veți cere de la Tatăl în numele Meu vă va da vouă. Până acum n-ați cerut nimic în numele Meu; cereți și veți primi, ca bucuria voastră să fie deplină”; și: „În acea zi veți cere în numele Meu” (Ioan 16, 23–26).

Și iarăși, după înviere a zis: „Celor ce cred le vor urma aceste semne: în numele Meu draci vor scoate, în limbi noi vor grăi” (Marcu 16, 17–18) și celelalte. Lucruri asemănătoare acestora spune și ucenicul ce se odihnea pe pieptul lui Iisus: „Încă și multe alte semne a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sînt scrise în cartea aceasta. Iar acestea s-au scris ca să credeți că Iisus este Hristos Fiul lui Dumnezeu și, crezînd, viață să aveți întru numele Meu” (Ioan 20, 30–31). Iar dumnezeiescul Pavel zice: „Întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece” (Filip. 2, 10) și cele următoare. Dar și în Faptele Apostolilor s-a scris: „Atunci Petru, fiind plin de Duhul Sfînt, a grăit: cunoscut să vă fie vouă tuturor și întregului Israel că prin numele lui Iisus Nazarineanul, pe care voi L-ați răstignit și pe care Dumnezeu L-a ridicat din morți, acesta stă înaintea voastră sănătos” (4, 8–10); iar puțin mai încolo: „Și nu este în nici un altul mîntuirea. Căci nu este alt nume dat între oameni, în care trebuie să ne mîntuim noi” (Fapte 4, 12).

Și Mîntuitorul a spus: „Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pămînt” (Matei 28, 18). Aceasta a spus-o și prin cele ce le-a zis Dumnezeu-Omul către Apostoli înainte de răstignirea pe cruce: „Pace las vouă, pacea Mea dau vouă” (Ioan 14, 27); și: „Acestea le grăiesc, ca întru Mine pace să aveți” (Ioan 16, 33); și: „Aceasta este porunca Mea, să vă iubiți unii pe alții” (Ioan 15, 12); și: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea iubire întreolaltă” (Ioan 13, 35); și: „precum M-a iubit pe Mine Tatăl și Eu v-am iubit pe voi. Rămîneți întru iubirea Mea. De veți păzi poruncile Mele, veți rămîne în iubirea Mea, precum Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămîn în iubirea Lui” (Ioan 15, 9–11).

Și iarăși, după scularea Sa din morți, Domnul nostru Iisus Hristos se arată în diferite rînduri la ai Săi, dăruindu-le pacea Sa și zicînd: „Pace vouă” (Ioan 20, 19). Iar lui Petru, căruia i-a încredințat conducerea ucenicilor, arătînd că grija turmei este